

Ontwikkelingsjargon ontsluit

Lau Schulpen & Bart Klem:
Wegwijs in de wereld van de hulp,
Handboek internationale samenwerking.
Amsterdam: KIT Publishers, 2005; 216 blz.;
24,95 euro; ISBN: 90-6832-578-7

Ontwikkelingssamenwerking ('OS') is berucht om haar jargon. Kenners slaan elkaar om de oren met begrippen en afkortingen waar een buitenstaander beduusd van wordt. Voor een sector die hecht aan draagvlak is deze voortwoekerende vaktaal een handicap. De auteurs Schulpen en Klem – zelf kenners – zijn zich hiervan bewust geweest en bewijzen hun lezers een dienst met dit behulpzame handboek. Ook *insiders* die met een nieuw begrip worden geconfronteerd of voor de zekerheid hun kennis willen opfrissen, kunnen steunen op dit boek.

Zo geeft het hoofdstuk 'Termen en begrippen' in het algemeen zeer begrijpelijke definities voor ingewikkeld idioom als *attributie*, *binding*, *fungibiliteit* en *ownership*. En wat zijn ook weer precies de *millenniumdoelen* van GAVIM? Dat laatste is een mooi

voorbeeld van DGIS-Chinees: het bargoens dat binnen de Nederlandse ontwikkelingsamenwerking voor vaktaal doorgaat.

De uitgebreide toelichting op het organogram van het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken is nuttig, maar zal snel verouderen. En hoeveel lezers zullen geïnteresseerd zijn in de *Goedkeuringen in ronde 1 voor het jaar 2003 van de Thematische Medefinanciering*? Hier zou een verwijzing naar de bron (internet?) beter zijn geweest.

Nuttig is het overzicht van de belangrijkste donorlanden. In een handboek als dit zou het niet misstaan in dit kader aandacht te schenken aan:

- * het toenemend belang van opkomende niet-westerse donoren (Arabische landen, China, India); en
- * de relatieve betekenis van officiële ontwikkelingshulp naast andere geldstromen (particuliere investeringen, maar ook overgeboekte inkomsten van migranten).

Zeer lezenswaard is ook het portret van twaalf markante personen uit de wereld van de OS. De auteurs dekken zich al in hun voorwoord in tegen het

verwijt van subjectiviteit bij de keuze voor deze twaalf, variërend van Gro Harlem Brundtland en Jan Pronk tot Julius Nyerere en Nobelprijswinnaar Mohammed Yunus. Toch geven juist deze persoonsbeschrijvingen een meer menselijk profiel aan dit naslagwerk, dat anders een nuttig, maar bloedeloos technisch glossarium zou zijn gebleven.

Een boek als dit loopt het gevaar, in korte tijd gedateerd te raken. Niet voor niets zinspelen de auteurs reeds in hun voorwoord op een eventuele tweede druk. Er zou dan ook veel voor te zeggen zijn dit naslagwerk een virtueel zusje te geven op internet: een *wikipedia* voor ontwikkelingsamenwerking. Of zelfs voor internationaal beleid in de breedste zin (in het jargon: *ontschot*). Daarmee zouden steeds de nieuwste ontwikkelingen in het vakgebied kunnen worden verwerkt.

Jan Jaap Kleinrensink

Jan Jaap Kleinrensink, politicoloog en neerlandicus, doet onderzoek naar diplomatiek taalgebruik.

Het conflict-Darfur nader verklaard

Explaining Darfur. Lectures on the Ongoing Genocide by Agnes van Ardenne/Mohammed Salih/Nick Grono/Juan Méndez. With an introduction by Fouad Ibrahim.
Amsterdam: Vossiuspers Universiteit van Amsterdam, 2006; 60 blz.; 12,50 euro;
ISBN: 90-5629-425-0

De inkt van het slotdocument van de wereldtop ter gelegenheid van de 60ste verjaardag van de Verenigde Naties, waarin de internationale gemeenschap 'the responsibility to protect' omarmde, is nog amper droog.¹ Met het aannemen van dit beginsel werd vooral de verwachting gewekt dat de internationale gemeenschap niet langer werkeloos zou toezien wanneer landen afglijden in conflict en

wanhoop. De werkelijkheid is anders. Jan Pronk, de Speciale Vertegenwoordiger van de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties voor Soedan, heeft inmiddels zijn koffers gepakt om definitief uit Soedan te vertrekken na een conflict met de Soedanese regering.² De media berichten intussen over een verslechterde situatie in Darfur, die volgens hulpverleners niet meer zo slecht is geweest sinds 2003.³ Het kleine licht-

puntje dat bestond in mei 2006 toen de Soedanese regering in ieder geval met één van de rebellenlegers een vredesakkoord⁴ sloot, lijkt enkel nog een vage herinnering. Onderwijl kampt de internationale gemeenschap met de vraag of er wel of niet een vredesafdwingen-de VN-missie naar Darfur moet komen. De voortdurende tegenwerkingen van de Soedanese regering bieden in ieder geval geen hoop op instemming van dat land met een dergelijke missie.

Er worden veel verwijten gemaakt aan het adres van de VN. Zo werd de VN-onderzoekscommissie juridische haarkloverij verweten, toen deze in februari 2005 tot de conclusie kwam dat er geen sprake zou zijn van een genocide in Darfur.⁵ Hoewel de commissie aangaf dat gebrek aan bewijs voor een politiek gericht op genocide geenszins afbreuk doet aan de ernst van de situatie, gezien de schaal waarop misdrijven tegen de menselijkheid en oorlogsmisdaden plaatsvinden, zien sommigen dit rapport als een vrijpleiten voor staten om niet 'verplicht' in te hoeven grijpen. Deze verplichting tot ingrijpen, hoewel niet nader ingevuld, volgt uit de Genocide Conventie van 1948, en geniet tevens dwingend-rechtelijke status. Dat het gebrek aan bewijs voor genocide automatisch tot een vrijpleiten voor internationale bemoeienis zou leiden, is echter een misvatting. Uit dezelfde Genocide Conventie volgt immers ook de verplichting om genocide te voorkomen.⁶

Ook de Veiligheidsraad blijft in de kritieken niet gespaard. De Raad zou immers onvoldoende lef tonen door de eisen die hij stelt aan de Soedanese regering niet te ondersteunen met sancties bij niet-naleving. Voorop in deze kritiek lopen Jan Pronk en secretaris-generaal Kofi Annan zelf.⁷ Pronk stelt zelfs dat hij in de steek is gelaten door de Veiligheidsraad, en dat daarmee de geloofwaardigheid van de VN ook voor de toekomst is ondermijnd. De regering

van Soedan weet immers dat de weinige dreigingen die geuit worden in de Veiligheidsraad, niet gevolgd worden door daadwerkelijke dwangmaatregelen.⁸

In *Explaining Darfur* zijn lezingen opgenomen uit een cyclus georganiseerd door het Center for Holocaust and Genocide Studies in samenwerking met de Universiteit van Amsterdam. De vier lezingen en de inleiding bieden verschillende invalshoeken in de problematiek, namelijk die van de Nederlandse politiek bij monde van de minister voor Ontwikkelingssamenwerking, Agnes van Ardenne-van der Hoeven; een academische invalshoek weergegeven door professor Fouad Ibrahim; NGO-gezichtspunten in bijdragen van Nick Grono van de International Crisis Group en Leslie Lefkowitz van Human Rights Watch; en ten slotte het perspectief van de internationale politiek beschreven door Juan Mendez, de Speciaal Adviseur van de Secretaris-Generaal van de VN voor de Preventie van Genocide. Hoewel de lezingen gedateerd zijn in november en december 2005, en in die zin sommige inzichten door de meest recente gebeurtenissen zijn ingehaald, biedt *Explaining Darfur* een goed inzicht in de achtergronden van de problematiek en in de frustraties van de mensen achter de organisaties die zich inzetten voor een oplossing van het conflict. Het is in zekere zin een pleitnota voor een brede benadering van de problematiek. Daarin zou niet enkel aandacht moeten zijn voor de veiligheid en de directe humanitaire aspecten, maar ook voor verbetering van het bestuur, waarbij rekening dient te worden gehouden met de specifieke kenmerken van Afrikaanse democratieën. Zo spelen etniciteit, de verhouding van gezagsdragers tot diegenen die van hen afhankelijk zijn, en uitsluiting van minderheden als gevolg van gebrek aan partijdemocratie een zeer belemmerende rol op weg naar

'good governance'. Ook wordt er gepleit voor strafrechtelijke vervolging van pleegers van oorlogsmisdaden en misdaden tegen de menselijkheid. Straffeloosheid is immers een factor die langdurige vrede als een veenbrand ondermijnt. In dat opzicht is het hoopgevend dat de Veiligheidsraad de situatie in Darfur heeft doorverwezen naar de Aanklager van het Internationaal Strafhof.⁹ Kortom, deze bundel is een aanrader voor ieder die zich de problematiek aantrekt en in korte tijd inzicht wil krijgen in de materie.

Bibi van Ginkel

Noten

- 1 2005 *World Summit Outcome*, Document A/60/L.1, 15 september 2005.
- 2 Pronk uitte kritiek op het Soedanese leger op zijn weblog: www.janpronk.nl.
- 3 Zie o.a. 'VN: 30 burgers gedood in Darfur', in: *NRC Handelsblad*, 11 december 2006, blz. 4.
- 4 Darfur Vredesakkoord gesloten tussen de regering van Soedan en één van de grootste rebellenlegers in Abuja, 4 mei 2006 (zie www.sudantribune.com/IMG/pdf/Darfur_Peac_Agreement-2.pdf).
- 5 United Nations, Report of the International Commission of Inquiry on Darfur to the United Nations Secretary General, New York: United Nations, 25 januari 2005.
- 6 Art. 1 van de Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (1948): 'The Contracting Parties confirm that genocide, [...], is a crime under international law which they undertake to prevent and to punish.'
- 7 Zie o.a. de speech van Kofi Annan aan de Mensenrechtenraad op 12 december 2006.
- 8 Zie o.a. interview met Pronk in *de Volkskrant*, 7 december 2006.
- 9 Veiligheidsraad-resolutie 1593, 31 maart 2005.

Mr B.T. van Ginkel is *research fellow* bij het Clingendael Security and Conflict Programme (CSCP).

Eigen geluiden uit de West over toekomst Antillen

Dennis Alfonsius Rosheuvel:

De toekomst van de Nederlandse Antillen in staatsrechtelijke verhouding: een verkenning voor de constitutionele agenda van de 21ste eeuw.

Proefschrift Universiteit Leiden, uitgave in eigen beheer, 2005; 349 blz.

Antonito Gordiano Croes:

De herdefiniëring van het Koninkrijk.

Proefschrift Universiteit van Tilburg, Nijmegen: Wolf Legal Publishers, 2006; 513 blz.; 45,- euro; ISBN: 90-5850-173-6

De Nederlandse Antillen zullen, als recente politieke afspraken in daden worden omgezet, straks niet meer bestaan (zie nader: www.minbzk.nl/de_nederlandse/naar_nieuwe). Een staatsverband dat zonder Nederlands koloniaal verleden niet denkbaar was, zal straks plechtig ten grave worden gedragen. Dit is een goede aanleiding om aandacht te besteden aan literatuur waarin niet achterom, maar vooruit gekeken wordt.

De laatste studie waarin uitvoerig achterom gekeken werd, is de monumentale driedelige historische studie *Knellende Koninkrijksbanden: het Nederlandse dekolonisatiebeleid in de Caraïben, 1940-2000*, van Gert Oostindie en Inge Klinkers (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2001). De studie getuigt – het bijvoeglijk naamwoord ‘knellend’ lijkt met zorg gekozen – van de grote verlegenheid van de Nederlandse politiek ten opzichte van de Antilliaanse eilanden: Nederland kan enerzijds maar niet van de overzeese eilanden afkomen, maar het heeft anderzijds geen recept voor een koninkrijk vol blijde gezichten.

De auteurs van bovengenoemde proefschriften zijn getogen in de West. Rosheuvel is – geboren in

Paramaribo – opgegroeid op Curaçao, terwijl de wortels van Croes op Aruba liggen. Het lijkt mij, zonder de ‘Hollanders met een Caraïbisch hart’ tekort te willen doen, een goede zaak dat ook Caraïbische landskinderen van zich laten horen.

Rosheuvel presenteert een praktische studie, waarbij de vergelijkingen met Franse en Britse bestuursmodellen in het Caraïbisch gebied in het oog springen. Hij kiest voor ‘bestuur op maat’ per eiland en voor intensivering van de koninkrijkssamenwerking. De volgende onderwerpen zouden wat hem betreft kunnen worden toegevoegd aan het rijtje *rijkstaken*:

- de rechterlijke macht (zittende en staande magistratuur);
- de burgerlijke rechtsvordering;
- de strafvordering;
- het algemeen bestuurs- en bestuursprocesrecht;
- grote delen van het burgerlijk recht en het strafrecht; en
- de kustwacht.

In het koninkrijk van de toekomst zou de Rijksministerraad volgens Rosheuvel de bevoegdheid moeten hebben aanwijzingen te geven aan de landsregeringen met een beroepsrecht op de Raad van State van het Koninkrijk. Hij is verder voorstander van een ‘Inspectiedienst Koninkrijk’, samen te stellen uit niet-politieke vertegenwoordigers van de eilanden.

Deze gedachte van *depolitiseren* lijkt niet alleen bij Rosheuvel te leven. In het pas gesloten akkoord tussen Nederland, Curaçao en Sint Maarten (zie genoemde website) wordt ook voorzien in een onafhankelijke Raad voor de rechtshandhaving, één onafhankelijke centrale bank voor Curaçao en Sint Maarten met diverse toezichthoudende taken, met daarnaast nog

weer een aparte toezichthouder op rijksniveau, de ‘Overheidskredietbank’: een fikse portie toezicht dus, maar dan niet rechtstreeks ressorterend onder een in Nederland politiek verantwoordelijke bewindspersoon.

De Nederlandse politiek ten aanzien van de Nederlandse Caraïben gaat een totaal andere kant op dan de ‘laissez faire’-politiek van de Britten in het Caraïbisch gebied. Die hebben hun Caraïbische eilanden aan hun lot overgelaten. Deze eilanden – inmiddels onafhankelijke staten dan wel autonome kroonkolonies – zoeken nu noodgedwongen hun heil bij elkaar in de Organisatie van Oost-Caraïbische Staten, volgens Rosheuvel gekenmerkt door een sterke munt en gezonde financiële verhoudingen; in die organisatie houden de eilanden elkaar aan de lessen van de begrotingsdiscipline (blz. 186-188). Er lijkt daarbij geen enkele rol meer weggelegd voor de voormalige koloniale overheid.

Antonito Gordiano (ook bekend als Mito) Croes heeft een lange staat van dienst als Antilliaans/Arubaans politicus. Als wetenschapsman lijkt hij even uit zijn rol gestapt doordat hij een voor de gemiddelde kiezer overzee wel erg verre horizon schetst. Zijn studie *De herdefiniëring van het Koninkrijk* getuigt van een ruime blik: de lezer wordt – honderden pagina’s lang – rijkelijk bediend met informatie over Europese en Caraïbische samenwerkingsvormen, digitaal bereikbare informatie over kleinschalig bestuur en de – binnen het Koninkrijk nog onbekend lijkende – ICT-revolutie, e.d.

De studie van Croes is een studie van de moderne tijd. De rol van de grijze literatuur – groezelige kopietjes van kopietjes van kennissen uit het circuit – lijkt gelukkig uitgespeeld.

De discussie is geen zaak meer van *insiders* onder elkaar: eenieder die dezelfde *websites* aanklikt als Croes, kan zijn eigen oordeel bepalen. Daarom wordt deze studie, welke oplossing de lezer zelf ook voor het Koninkrijksvraagstuk in gedachten heeft, warm aanbevolen.

De lezer zij er wel bedacht op dat de wetenschapsman Croes zich kan ontpoppen als politicus Croes. Het hergedefinieerde Koninkrijk is een Koninkrijk van de 'open mind waarin basaal onbegrip en wantrouwen opzij gezet zijn en waarin, los van alle dagelijkse incidenten en historische frustraties, een open dialoog plaatsvindt over de toekomst van het Koninkrijk' (blz. 435). Dit kan natuurlijk alleen maar bevestigd worden. Het muisje lijkt echter op de volgende bladzijde een staartje te hebben: 'Dit vereist een omslag in het denken. Er is een nieuwe opstelling van de partners jegens elkaar nodig, waarbij de bereidheid aanwezig is om met elkaar tot andere relaties te komen, bijvoorbeeld het spoor van financiële ontwikkelings samenwerking, gericht op de

sluitende begroting in de rijkdelen te verlaten en samen te gaan streven naar sociaal-economische cohesie in het Koninkrijk.'

Wie weet dat zelfs het welvarende Aruba er niet meer in slaagt een sluitende begroting te presenteren, begrijpt waarom het onderwerp 'sluitende begrotingen' niet meer op de agenda van het Koninkrijk-nieuw stijl zou mogen staan.

In paragraaf 5.3. 'Mogelijk nieuwe relaties van de Caribische rijkdelen' blijkt dat Croes meer naar Brussel kijkt dan naar Den Haag. Croes heeft namelijk de *vetpotten van Brussel* – toegang tot structuurfondsen en gemeenschapsprogramma's – op het oog. Op basis van art. 299 lid 2 EG-Verdrag zijn deze vetpotten nu nog gereserveerd voor de Franse overzeese departementen, de Azoren, Madeira en de Canarische eilanden (de zogeheten ultraperifere gebieden, ofwel UPG's). Ik laat Croes in dit verband aan het woord in noot 817: 'De UPG kunnen directe aanspraken doen gelden op de EU-regioprogramma's, enz. De Caribische rijkdelen hoeven

niet meer voor alles naar Den Haag. Dat de UPG-status meer autonomie vis-à-vis het moederland inhoudt wordt onderstreept door de president van Madeira, Jardim. Zie verslag van een studiereis naar Madeira en de Canarische eilanden, te vinden op de Fesca-website, <www.fesca.org>.'

De politicus Croes heeft Den Haag – liefst zonder aandacht voor begrotingsdiscipline – nodig zolang de UPG-status nog niet binnen is; daarna kan hij Den Haag voorbijlopen om zijn geluk te zoeken in Brussel. Waar wetenschapsman Croes praat over een open dialoog met Den Haag, wil politicus Croes liever Brusselse vetpotten dan Haags gezeur. Juist omdat ik politicus Croes volkomen begrijp, neem ik de koninkrijksherdefiniëren-de wetenschapsman Croes met een korreltje zout.

Harold Munneke

Mr dr Harold Munneke is lid van de kenniskring van het lectoraat Public Management van de Haagse Hogeschool.

Georgisch politiek landschap onder de loep

Ghia Nodia & Álvaro Pinto Scholtbach:

The political landscape of Georgia.

Political parties: achievements, challenges and prospects.

Delft: Eburon, 2006; 280 blz.; 39,- euro;

ISBN: 90-5972-113-5/6

Het Nederlands Instituut voor Meerprijzen Democratie (NIMD), de *Georgische organisatie Caucasus Institute for Peace Democracy and Development* en het *Office for Democratic Institutions and Human Rights* van de OVSE hebben de handen ineengeslagen

voor een uitgebreide analyse van Georgische politieke partijen. In een interactief *assessment* hebben de zes grootste Georgische politieke partijen informatie kunnen uitwisselen met een team van onderzoekers van bovengenoemde organisaties. Een van de resultaten hiervan is dit boek, dat in het Engels en Georgisch is uitgebracht. Deze publicatie is een uitgebreide analyse met aanbevelingen voor Georgische politieke partijen en voor internationale organisaties. Hiermee is Georgië een zeer relevante en unieke publicatie rijker: publicaties

over Georgië gaan vaak over de algemene politieke situatie. Een volledige en samenhangende analyse van een meer technisch onderwerp is een zeldzaamheid.

Pinto Scholtbach en Nodia beschrijven in een eerste deel de politieke context, de internationale betrokkenheid bij Georgische politieke partijen en het juridische en sociale kader waarin Georgische politieke partijen opereren. Hier valt vooral één gevolg van de Georgische *clan*-maatschappij op: doordat vertrouwen in Georgië niet verder reikt dan de naaste familie

en vrienden, is het erg moeilijk instituten zoals politieke partijen te ontwikkelen. In het tweede deel komt een aantal gevolgen hiervan aan de orde voor het partijstelsel. Georgische politieke partijen hebben veel moeite om samen te werken met andere partijen, en de meeste nieuw aangebrachte partijleden zijn bekenden of familie van bestaande leden.

In het tweede deel behandelen de auteurs in zeven paragrafen verschillende aspecten van het Georgische partijstelsel: de verhoudingen tussen partijen; de identiteit; interne democratie; *human resources* en financiën; vrouwen in de politiek; verkiezingen en campagnes; en internationale betrokkenheid bij politieke partijen. Ondanks de technische thematiek in dit deel wordt het boek zelden saai. Dit komt waarschijnlijk door de heldere schrijfstijl en structuur. Ook de praktijkvoorbeelden die zijn aangedragen door politieke partijen, verlevendigen het boek. Het meest opvallend zijn de relaties tussen politieke partijen. Zij hebben vaak een knokploeg paraat en meningsverschillen binnen het parlement lopen herhaaldelijk op vechtpartijen uit.

Het boek eindigt met aanbevelingen voor politieke partijen (deels onderscheid makend tussen regering en oppositie) en voor internationale organisaties. Daarnaast zijn in bijlage nog uitgebreide beschrijvingen van zes Georgische politieke partijen opgenomen. De toon van het boek blijft van begin tot eind constructief. Dit is goed, aangezien het als een handboek of actieplan voor Georgische politieke partijen kan functioneren en dus wel motiverend moet zijn. Toch is het als buitenstaander moeilijk om optimistisch te zijn. Op alle in het tweede deel besproken gebieden zijn grote problemen te overwinnen voordat men wat betreft Georgië kan spreken van een stabiel stelsel van

politieke partijen. Het meest positieve is dat het merendeel der partijen de problemen inziet en in een aantal gevallen al een begin heeft gemaakt met verbeteringen. Een saillante bevinding: de interne partijdemocratie staat maar bij één partij op het prioriteitenlijstje, terwijl dit aspect volgens het onderzoek bij alle partijen nauwelijks ontwikkeld is en zij daardoor betrokkenheid en talenten van 'lagere' partijleden onvoldoende kunnen benutten.

Sinds de Rozenrevolutie staat Georgië bekend als een van de voorlopers op het gebied van democratisering. Toch bestaat er onder NGO's en internationale organisaties de nodige zorg over het democratisch gehalte van Georgië. Oppositiepartijen menen dat de huidige regeringspartij, de Nationale Beweging, alle macht naar zich toetrekt en mensenrechtenschendingen niet uit de weg gaat om die macht te behouden. Aanhangers van de Nationale Beweging menen dat oppositie of andere buitenstaanders onmogelijk bij het regeringsbeleid betrokken kunnen worden, omdat de oppositie en niet-revolutionairen zwak en incapabel zijn. In het licht daarvan is een opvallende conclusie na lezing van dit boek dat er geen duidelijk onderscheid is tussen de Nationale Beweging en de andere politieke partijen die aan het onderzoek hebben meegewerkt. Het voornaamste verschil is dat de ene partij de macht heeft en de andere niet. Op het gebied van partijvorming zijn er slechts accentverschillen. Alle politieke partijen delen in grote lijnen dezelfde zwakke punten.

Het is zonder meer indrukwekkend dat met medewerking van de partijen deze uitgebreide analyse tot stand heeft kunnen komen. Het is te hopen dat zij dit boek goed ontvangen en ook metterdaad zullen gebruiken. Maar ook voor een ieder die belang-

stelling heeft voor de Georgische politiek is het een interessante publicatie. Veel van de problemen waar politieke partijen mee worstelen, zijn problemen waar ook andere Georgische sectoren mee te maken hebben. Iedere bij Georgië betrokkene zal menig moment van herkenning ervaren.

Jitske Hoogenboom

Jitske Hoogenboom is programmaleider Georgië bij *IKV Pax Christi*.